

RJEČNIK U SPOMEN SLAVKU KALČIĆU

Slavko Kalčić, Goran Filipi i Valter Milovan
RJEČNIK ROVERSKIH I OKOLNIH GOVORA*Matica hrvatska Pazin, Naklada Dominović Zagreb,
Znanstvena udruga Mediteran, Pula, 2014.*

U lipnju 2014., obilježavajući drugu obljetnicu smrti prvoga autora, u Žminju je javnosti predstavljen *Rječnik roverskih i okolnih govora*. Početni fond od dvije tisuće riječi zapisao je Slavko Kalčić, a rad su nastavili i dovršili akademik Goran Filipi i dr. sc. Valter Milovan.

Slavko Kalčić je rad na rječniku započeo koncem osamdesetih godina. Njegova je želja bila da zajedno s Goranom Filipijem, koji ima bogato iskustvo u sastavljanju rječnika, zapiše riječi svoje rodne Roverije (Roverija je područje južno od Svetvinčenta, sjeveroistočno od Vodnjana i istočno od Bala). Nažalost, ta suradnja nije započela jer se Kalčić uključio u Domovinski rat kao dragovoljac od samoga početka, a kasnije se posvetio prijevodu Danteove *Božanstvene komedije* na roversku čakavštinu. Rječnik je tako ostao u elektroničkome obliku. Nakon umirovljenja, koncem 2011., već teško bolestan, javio se Goranu Filipiju s dopunjenim materijalom na CD pločici. Nažalost, tijekom dogovaranja o započinjanju posla, 17. siječnja 2012., preminuo je.

Zahvaljujući predsjedniku Istarskoga ogranka Društva hrvatskih književnika (kojega je i Kalčić bio dugogodišnjim članom), dr. sc. Borisu Domagoju Biletiću, pokrenut je projekt obilježavanja godišnjice smrti Slavka Kalčića koji predviđa izdavanje sabranih djela preminuloga čla-

na te valorizaciju njegove književne ostavštine. Tribina o Kalčićevu radu održana je u Žminju 15. lipnja 2014. U sklopu toga projekta, dr. sc. Biletić predložio je Goranu Filipiju da pokuša dovršiti Kalčićev rječnik. Akademik Filipi je u ovaj zahtjevan rad uključio kolegu Valtera Milovana, izvornoga govornika čabručničkoga idiomata, jednoga od roverskih govora. Rad je intenziviran početkom veljače ove godine. Osim kabinetskoga rada, autori su obavili višestruke terenske provjere svih u rječnik unesenih podataka s više izvornih govornika raznih životnih dobi i socijalnoga statusa. To su bili: Josip Bilić Gašpar, Anton Milovan, Mirko Milovan, Toni Milovan, Drago Orlić, Draženko Pačić, Milan Vrtačić, a do leksičkoga fonda dolazili su i ekscerpiranjem svih dostupnih tekstova (ponajviše literarnih) iz kojih su crpili sve što se tiče leksika. *Rječnik roverskih i okolnih govora*, s nadopunama dvojice autora, na 323 stranice obuhvaća 8528 natuknica.

Rječnik započinje *Predgovorom* (str. 7–9) akademika Augusta Kovačeca u kojem se ističe vrijednost ovoga uratka za hrvatsku dijalektnu leksikografiju. Nastavlja se *Uvodnim napomenama* (str. 11–18) autorâ u kojima se donose podatci o nastanku rječnika, daje se kratak pregled jezičnih značajki roverskih govora koji pripadaju jugozapadnome istarskome di-

jalektu, definira se područje Roverije te se opisuje struktura rječnika.

Rječnik je oblikovan na temeljima suvremenih leksikografskih načela. Sadrži riječi vezane za cjelokupnu ljudsku djelatnost, materijalnu i nematerijalnu: medicinu, anatomiju, veterinu, kemiju, arhitekturu, građevinu, astronomiju, botaniku, zoologiju, poljoprivredu, stočarstvo, pravo, mitologiju, etnologiju, folklor, glazbu, crkveno, vojno i lovačko nazivlje, tehniku i tehnologiju, bačvarstvo, kulinarsstvo, meteorologiju, sadrži nazive za zanimanja i riječi iz dječjeg leksika. Zapisani su razni toponimi, egzonimi, etnici, ktetici, ojkonimi, oronimi, hidronimi.

Natuknički se članak sastoji iz dva dijela: prvi dio je natuknica u kanonskome obliku, akcentuirana i s odgovarajućim gramatičkim odrednicama. Drugi dio sadrži značenje natuknice.

Značenje je određeno standardnojezičnim ekvivalentom ili leksikografskom definicijom za one riječi koje je bilo teško opisati ekvivalentom (npr. **grabljača** -e ž, **polj**. Poseban štap za obirati smokve sa stabla) slijedi ovjera rečenicom preuzetom iz svakodnevne komunikacije *Pazi s ton grabljačon aš su smokve meke* (str. 85). Neke su riječi ovjerene frazemom: **pika**, **pike** ž (...) **nimati piku na jeziku**, nemati dlake na jeziku (str. 198), izrekom ili poslovicom, što je naročito korisno za onoga čitatelja kojemu čakavština nije materinski idiom.

Ako je riječ istoznačna s kojom drugom, na kraju se natuknice upućuje na njezin parnjak, npr. **běči**, **běči** m. *plt.* novac *Je ustâ prîž bēči*. I **šoldi** (str. 30).

Višeznačne su riječi protumačene tako što se pojedina značenja numeriraju

podebljanim rednim brojevima: **bât**, **bâta** m. 1. čekić *Ču ti dâti z batôn po glâvi!* 2. uteg *Mi je skrîla bâte uz pēze*. (str. 29), ili u slučaju da je pomak značenja neznatan, samo se odijeljuju točkom sa zarezom.

Homonimi se u rječniku navode kao posebne natuknice s odgovarajućim ekspanentom. Frazemi izrazita značenja, kao primjerice onaj koji autori izdvajaju: **bâbin pâs** (= 'duga') navode se i kao posebne natuknice s kojih se kraticom (V. s. v.) upućuje na natuknicu gdje su ti frazemi navedeni iza kvadratića; u slučaju ovoga primjera stoji V. s. v. **pas** i **duga**² (str. 25). Imenice se navode u nominativu jednine (npr. **âlbun**) poslije kojega, iza zareza, redovito slijedi genitiv (**âlbuna**), zatim slijedi kratica za rod (*m*) i oprimjerenje u rečenici: *Smô glêdali slîke od pîra u âlbunu*. Ako se imenica češće upotrebljava u množini, u običnoj se zagradi to kaže i podebljano se navode nominativ i genitiv množine odvojeni zarezom: **bâla**¹, **bâle** ž. slina (češće u *mn.* **bâle**, **bâl**) *Mu grêdu vân bâle*. I **slina** (str. 26).

Glagoli se navode u infinitivu (npr. *cîpâti*) i prvom licu prezenta jednine (*cîpan*) s naznakom vida (*nesvršeni*) i predmeta radnje (*prijelazni*). Oznaka pripadnosti semantičkom polju – **polj**. – slijedi standardnojezični ekvivalent – cijepiti, navrtati i oprimjerenje u rečenici: *Brâjde se cîpâju svâko lîto* (str. 47). U rječniku se navode i defektni glagoli, kao: **dîm** *def.* kažem, velim *Dîn da bi râbîlo blâgo zagnâti na vôdu*. V. i **diš** (str. 62).

Pridjevske se natuknice navode u sva tri roda odvojena zarezom, a tumače se muškim rodnom pridjeva hrvatskoga standarda: **plâh**, **plâha**, **plâho**, *pridj.*, **plah**, plašljiv *To dîte je plâho, ga je strâh od svêga* (str. 200). Superlativi se ne navode kao po-

sebne natuknice, a komparativi samo ako je oblik znatnije različit od pozitivna.

Zamjenice se navode u nominativu jednine iza kojega slijedi genitiv odijeljen zarezom; označene su rodom. Npr. pokazna zamjenica **onâ, onê, zamj. ž.** ona *Onâ ni dđšla. I na² i una* (str. 185).

Brojevi su podijeljeni na glavne i redne, a navode se, kad god je to moguće, i genitivni oblici odijeljeni zarezom: primjerice glavni broj **dvâ, dvîh, br. m** dva *Sân vîdija dvâ loprâna segûtra* (str. 69); redni **četrti, četřta, četřto red. br.** četvrti *To nân je četřto dîte* (str. 53).

Uz nepromjenljive riječi navodi se odgovarajuća kratica: **drûdi pril.** drugdje *Bîn volîja da sân nîdi drûdi, a ne tõtêka! I dru-deri, drudri i drugadi.* (str. 67–68); **po** *prijedl., po Te poznân po hôdu.* (str. 202); **jôh** *uzv. joj Jôh je mênî!* (str. 102); **čîn** *vezn. čim Čîn fînin grên dôma.* (str. 53); **li** *enkl.*

čest. li Kolîko li je sâmo svîta bilo na mâši u nedîlju (str. 143).

Od zamisli do objave *Rječnika roverskih i okolnih govora* prošlo je više od dvadeset godina. Rad je na njemu započeo pjesnik i zaljubljenik u svoju rodnu čakavštinu Slavko Kalčić, kojega su teška bolest i prerana smrt zaustavile u nakani. Trudom Gorana Filipija i Valtera Milovana rječnik je dovršen i proširen s više od šest tisuća riječi, tako je istarska dijalekatna leksikografija u 21. stoljeću, uz Selmanov *Mali funtanjanski rječnik* (Funtana, 2006.), *Rječnik medulin-skog govora* (Medulin, 2010.) Marije Peruško te *Čakular kaštelirskoga govora klašika* Antonija Simonettija (Kaštelir, 2012.) obogaćena za još jedan rječnik.

Ovaj zapis leksičkoga blaga roverskih i okolnih govora zasigurno će naći svoje mjesto u kući svakog Roverca i svih onih koji se zanimaju za čakavsku jezičnu baštinu.

Lina Pliško